מסורת הש"ס

כתובות פ"ן בינוי ק"ת .

ע"ז יג . ע"ש . תוספתא שם פ"ק ירושלמי נזיר פ"ז ה"א .

מזרחייא. ר' יצחק בריה דרב הוה כתובה מטתיה אונס ועלין לגביה רבי מנא ורבי יודן והוה חמר טב ואישתון סגין וגחכין למחר אתון בעיין למיעל גביה א"ל רבנן הכין בר נש עביד לחבריה לא הוינן חסרין אתמול אלא מיקום ומירקוד : [א] *תני עשרה כוסות שותין בבית האבל שנים לפני המזון וחמשה בתוך המזון וג' לאחר המזון אילו שלשה של אחר המזון אחד לברכת המזון ואחד לגמילות חסדים ואחד לתנחומי האבלים וכשמת ר"ג הוסיפו עליהן עוד שלשה א' לחזן הכנסת וא' לראש הכנסת וא' לר"ג וכיון שראו ב"ד שהיו משתכרים והולכים גזרו עליהן והחזירום למקומו. כהן מהו שיטמא לכבוד רבו ר' ינאי זעירא דמך חמוי הוא הוה חמוי והוא הוה רביה שאל לר"י ואסר ליה שמע ר' אחא ומר יטמאו לו תלמידיו ר' יוסי נטמאו לו תלמידיו ואכלו בשר ושתו יין אמר לון ר' מנא חדא מן תרתי לא פליט לכון [ב] אם אבילים אתם למה אכלתם בשר ולמה שתיתם יין ואם אין אתם מתאבלים למה נטמאתם. מהו שיטמא כהן לכבוד תורה רבי יוסי הוה יתיב מתני ועאל מיתא מן דנפק ליה לא א"ל כלום ומן דיתיב ליה לא א"ל כלום. רבי נחמיה בריה דרבי חייא בר אבא אמר אבא לא הוה עבר תחות כפיתי' דקיסרין רבי אמי ר' חזקיה ור' כהן ור' יעקב בר אחא הוו מטיילין באילין פלטיותא דצפורי הגיעו לכיפה ופירש ר' כהן הגיעו למקום טהרה וחזר אצלן אמר לון במאי עסקין אמר רבי חזקיה לר' יעקב בר אחא לא תימר ליה כלום אי משום דבאש ליה דפריש שמטמא לת"ת לא ידעין ואי משום דהוה טייסן לא ידעין. תני [ג] *מטמא כהן ויוצא חוצה לארץ לדיני ממונות ולדיני נפשות ולקידוש החודש ולעיבור שנה ולהציל השדה מיד גוי ואפילו ליטור

מזרחייא . לידה וסעודה מלשון המשנה דפ' כ' דכלים את הרובלל והמזורה והיא כלי שנותנים בו לידה לדרך ועל שם הלידה נקרא מזורה א"כ מרזחייא גרסינן אבילות כד"א אל תבא אל בית מרזח וגו' וצוה להם שלא ינהגו אבילות כ"א ביום המחרת מפני שאם ינהגו ביום הראשון ויעשו סעודת הבראה יבאו לידי שכרות כמו שהיו נוהגין כהאי עובדא דלקמיה אבל יום המחרת ליכא למיחש לפי שאין הבראה אלא ביום הראשון : הוה כתובה . או כתובה שם מקום : ומטתיה אונס . אירע לו אבילות ונכנסו אצלו ר' מנא ור' יודן והיה להם יין טוב ושתו הרבה ממנו עד שבאו לידי שחוק ע"י שכרות ולמחרת כשרצו לבא אצלו אמר להם רבנן וכי כך עושה אדם לחבירו שבא לנחמו והלא לא היינו חסרין אתמול כ"א לקום ולרקוד כדרך שעושין בבית המשתה : תני. בשמחות פ' י"ד : וא' לגמילות חסדים. בשביל כבוד המנחמין הבאין לגמול חסד : וא' לתנחומי אבילים . לכבוד אבילים עצמן ולנחם אותם : א' לחזן וכו' . לפי שהם היו מתעסקים במתים ובשאר צרכי ציבור : ואחד לרבן גמליאל . לכבודו לפי שבראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שבא ר"ג ונהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי פשתן ונהגו כל העם אחריו כן : כהן מהו שיטמא לכבוד רבו. גרסינן להא בפ"ז דנזיר בהלכה א' : דמך חמוי. נפטר חמיו והוא היה ג"כ רבו ושאל לר' יוסי אם מותר להטמא לכבוד רבו ואסר ליה שמע ר' אחא והתיר ואמר יטמאו לו תלמידיו : חדא מן תרתי לא פלטת לכון. אחד משני דברים לא נצלתם ממנו דממ"כ שלא כדין עשיתם אם אתם מחזיקים עצמיכם לאוננים מפני כבוד רבכם מפני מה אכלתם בשר ושתיתם יין ואם אין אתם כקרובים ממש להיות לכם דין אוננים מפני מה נטמאתם : לכבוד תורה . ללמוד תורה אם הולך ללמוד תורה וצריך לעבור במקום טומאה ואין שם דרך אחר ובנזיר גרים בהדיא לתלמוד תורה : הוה יתיב ומתני . ונכנס טומאת המת לשם ומי שיצא משם מפני הטומאה לא א"ל כלום וכן מי שישב שם לא מיחה בידו משום דמספקא ליה אם מותר להטמאות בשביל ללמוד תורה : תחות כפתא דקסרין. שהיתה כפה זו אהל על הטומאה ולא עבר דרך שם ואע"פ שהלך ללמוד תורה : פלטיותא . רחבה : ופירש רבי כהן . מפני הטומאה וכשחזר אצלן והם היו עוסקין בדברי תורה שאל להם במאי אתם עוסקין : לא תימא ליה כלום . וקאמר הש"ס דמספקא לן מפני מה צוה שלא לומר לו אם מפני שהרע בעיני ר' חזקיה על שפירש מהם מפני שמותר להטמאות ללמוד תורה או משום דהוה טייסן . וכך הוא בנזיר . כלומר שהיה סרסן ועקש ולגלג בדברים ושלא יקפחנו בתשובות . ולא ידעין טעמיה דר' חזקיה : ויוצא חוצה לארץ . דוקא טומאת ארץ העמים שהיא מדבריהם הותרה לו לאלו הדברים : ואפי' ליטור

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ג מהל' אבל הל"ח

יד ב טוש"ע יו"ד סי' רמב סכ"ז וסי' שמח וסי' שעד

טו ג מיי' פ"ג שם הי"ד טוש"ע שם סי' שעב ס"א

פירוש מבעל ספר חרדים

במקבלין הבראה והכי פירש בפ"ק דכתובות בבבלי בית מרזח בית האבל : ר' יצחק בריה דרבי הוה בתוך מיטתיה הונס . אירע לו אבל לאחד מבני ביתו . אונס קרי אבל . מטתו קרי ליוצאי ירכו כדאמר בגמרא יעקב אבינו מטתו שלימה דכתיב וישתחו ישראל על ראש המטה : ועלין לגביה . לכבודו באו לנחם בנו בהבראת בשר ויין : והוה חמר טב וכו' . והיה היין טוב מאוד ומתוך כך שתו הרבה עד שהיו שותקין כי נשכח האבל : הגא עשרה כוסות . בפ"ק דכתובות בבבלי מייתי לה עשרה כוסות תיקנו וכו' עד היו שותין ומשתכרין והחזירו הדבר ליושנו . ופירש המרדכי סוף מועד קטן שבטלום לגמרי היינו כדכתבתי בשם רמב"ם לעיל דאין שותה אלא מעט לשרות המאכל לא לרוות . וכן נראה מהמעשה דלעיל בסמוך : הוא הוה חמוי והוא היה רביה . וחייב אדם בכבוד חמיו דאהנו כבנו כדכתב רש"י פרק במה מדליקין : שאל לר' יוסה ואסר ליה . משום חמיו לאו בודאי ומשום רבו בספק דאע"ג דטומאה על מי שחייב מצות עשה של תורה וספקא דאורייתא לחומרא מ"מ כיון דאי ליכא מצוה ליכא איסור תורה שב ואל תעשה באני והיינו למר דר' יוסי פשיטא ליה דארבו אסור ליטמא דהא לקמן אפילו בחכם שאין רבו מספקא ליה גם ר' מנא לקמן מספקא ליה לכך כתבו רמב"ם והרא"ש דבעית דרבו לא איפשיטא הלכך לא יטמא וכן דעת כל הפוסקים דאע"ג דר' אחא פשיטא ליה אין דבר הלכה למעשה דיטמאו לו תלמידיו. ואע"ג דקיי"ל חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר שאני הכא דידע ר' אחא דר' יוסי לא אסר אלא משום דמספקא ליה כדפרישית . ור' אחא פשיטא ליה דמצות עשה שתלמיד חייב ליטמא לרבו מובהק ולאבידה תלמיד כבן הוא כדכתיב ובנכתם לבניך ודרשו אלו התלמידים ור' אחא חייב נמי התלמיד באבילות שהיא מן התורה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין עד יקבר רבו : ואכלו בשר . קודם קבורה : לתלמוד תורה . ה"ג לה בנזיר בפרק כ"ג בירושלמי ות"ת קרי תלמיד חכם שאינו רבו : ר' יוסי הוה יתיב ומתני . בבית הכנסת לתלמידיו : ועאל מיתא . המת היה תלמיד חכם והכניסוהו לבית הכנסת לדרוש עליו כמו שנוהגין גם היום וכדאמרו במדרש על רבינו הקדוש שהכניסוהו במותו לי"ח בתי כנסיות : מאן דנפיק לא אמר ליה כלום וכו' . היו בתלמידיו כהנים יש מי שיצא מבית הכנסת קודם יכניסו המת שלא רצה להטמא באהל ויש מי שישב לו דסבר דמטמא לת"ת והוא לא מיחה באחד מהן דגם בחכם שאינו רבו ספוקי מספקא ליה אם חייב ליטמא או אסור : רבי נחמיה וכו' . כהנים היו : לא הוה עבר . אפי' במות אחד מגדולי הדור לא היה מטמא לו ובלכתו ללות המת לא היה עובר בשער שעתיד המת לצאת ממנו דגרסינן פ"ה דאהלות ומייתי לה פ"ק דיום טוב ופ"ו דעירובין המת בבית ולו פתחים הרבה כלן טמאין נפתח אחד מהן או חשב להוציאו בשם הוא לבדו טמא . ופירש"י ולו פתחים הרבה כולם פתוחין או כולן סגורים כולן טמאים כל כלים המונחים בחלל שפתחים תחת עובי התקרה של פתח טמאין ואעפ"י שאינו תחת הגג כמאהיל על המת שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו לצאת דרך שם וכאן אין אנו יודעין באיזה יוציאנו הלכך כולם טמאין . ובעירובין פירש דלא דרבנן הוא דאין טעם לגזור אלא הלכה היא גמירי לה מסיני ובודאי דהוא הדין לפתחי שערי העיר או כיפה שעתידה הטומאה לצאת משם אפילו היא באמצע העיר ואסור לכהן לעבור שם תחתיו קודם יוציאו המת : מטיילין. הולכין ללות אדם גדול שמת : פלטיותא דצפורי . רחבה של עיר ופירש רבי כהן עד שיצא המת מאוהל כיפה : במאי עסקין . רצה אותן מדברין א"ל במאי עסקיתו והיה רבי יעקב רוצה לומר לו וא"ל ר' חזקיה שלא יאמר לו מה שאמרו ודברי תורה היו שאין תלמידי חכמים מהלכין ד' אמות בלא תורה כדאיתא בבבלי : ולא ידעין . לא נודע לתלמידים למה מנעו מלומר לו מה שדברו מחידוש תורה מזמן שפירש מהם עד עתה שחזר אם מפני שרע בעיניו מה שפירש מהטומאה של תלמיד חכם ובכעס א"ל כן או אם מפני שהיה הדבר שאמרו ארוך וטריחא להו מילתא לחזור לראש אלא מסיימין דבריהם דמכאן ולהבא : משום דבאיש ליה וכו' . וירע בעיני ה' תרגומו ובאיש קדם ה' . בפ"ק כתבתי בשם רש"י טס לשון התפשטות והריכות כתרגום וירקעו את פחי הזהב : מטמא כהן ויוצא לחוץ לארץ . בפ"ק דשבת אמר בבבלי דגזרו חכמים טומאה על כל ח"ל שהיא ארץ העמים משום ספק קברות שלהן שדרכן לקבור בכל מקום וקברי גוים מטמאין במגע ובמשא ובאהל לרבנן ולר"ש נמי דאמר אין מטמאין באהל קאמר אבל מטמאין במגע ובמשא והמשיכין הספח לדבר מצוה לא גזרו : להציל שדה מן הגוי . אם גוי אנס הוא את שדה בארץ ישראל שרי כהן לצאת חוצה לארץ לדון בערכאות של גוים להציל מידו כדי למעט אותם מארץ ישראל כך פירש נמוקי יוסף על כיוצא בזה בבבלי ומייתי לה בפ"ק דע"ז ובסוף הלכות טומאה מהרי"ף וכ"ן בנזיר פרק כהן גדול בירושלמי

מראה הפנים

עשרה כוסות וכו' . ברייתא זו הובאה בבבלי פרק קמא דכתובות דף ח' ע"ב קצת בנוסחא אחרת :

רבי יוסי הוה יתיב מתני וכו' . הובא זה גם בפ' אלו מציאות והארכתי שם דלפי מסקנת הבבלי פ"ק דע"ז דף י"ג דוקא בטומאה דרבנן כגון ארץ העמים וכיוצא בזה מותר וכדאמר נמי התם מעשה ביוסף הכהן וכו' כהסיא דהכא לקמן אבל לא בטומאה דאורייתא . ומיהו האי דרבי יוסי לכאורה משמע דטומאה דאורייתא הוה דהא ועאל מיתא קאמר ואפ"ה הוי מספקא ליה לענין הפסק מלימוד תורה ואפשר דמיירי נמי בטומאה דרבנן ולאו עאל מיתנא בהאי ביתא ממש אלא בבית המחובר להבית אשר יושב שם ולא הויא אלא טומאה דרבנן כמבואר בי"ד סי' שע"ב ומזה יש לדון בכהן היושב ושונה בבית שאין בו אלא טומאה דרבנן כה"ג אם מחויב הוא להפסיק ולצאת דהא מיהת מסקנת הפוסקים דמותר לטמאות בטומאה דרבנן כדי ללמוד תורה כדפסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל לפי מסקנת הש"ס הנזכר וא"כ אפשר בטומאה הנזכרת בסי' שע"ב אינו מחויב להפסיק ולצאת דהא ר' יוסי לא אמר כלום למאן דהוי יתיב ותני : מהו

תוס' הרי"ד

חדשות נמי איכא האי חשדא אפילו אותן אנשים שהיו אתמול ג"כ והאי שישב בלא תפילין ויאמרו ובאים עוד הפעם היום נמי יחשדוהו דילמא אתמול הניח ג"כ קודם שבאו או לאחר שיצאו אם לא שלא זזו ידם מידו ולמה לן פנים חדשות והלא ע"כ כדברינו דברואין אותו בימי אבלותו ביום ג' מלובש בתפילין צריך לדעת מתי לבשן מפני החשד דכיון דלא ראינו מתי הניח יחשדוהו דהניחם באתמול [דקי"ל במס' מנחות דף ל"ו דאם הניח ביום מותר ביותה עליו כל לה] ולא דמי הכא להיא דמרחץ דהם כיון דמניח אנ"ל שאינו חולץ אבל הכא אע"פ שמניח צריך לאשמעינן דאינו חולץ דהא הכא תלויא גרע מהניח לכתחלה וכ"ז הוא דווקא בטעמא דר"א דקאמר אם באו פנים חדשות אינו חולץ ולא קאמר אינו מניח ואינו חולץ משא"כ כדר' יהושע דקאמר חולץ י"ל דהוא משום חידוש אבילות ולפ"ז שפיר עולה כסוגיין הכל דהכא הא דפרש"י ז"ל כדר"י דאם באו פנים חדשות ביום שני חולץ תפילין לאו דהכונה דדוקא ביום שני ז"א אלא דלא תימא דקאי ארישא דביום ראשון אסור להניח תפילין וע"ז קאמר דאם באו פנים חדשות אף חולץ ג"כ דבלא פנים חדשות אינו מניח אבל לא חולץ אבל בפנים חדשות חולץ ג"כ ע"ז פרש"י ז"ל דז"א אלא דקאי איום שני דמיום שני והלאה חולץ ומשני ואילך הוא ולא אתא אלא לאפוקי מראשון. וכן בדר"א יש לפרש ג"כ כן ועפ"ז ניחא הא דמיבעיא ליה לא בשני חולץ או אינו חולץ דמאי נ"מ בין שני לג' כיון דפסק הלכה כר"א דלא חיישינן לחשדא דיאמרו דביום ראשון נמי הניח תפלין א"כ לפ"ז אין נ"מ בין שני לר"י לג' דר"א דכמו דלא חיישינן

שנויי נוסחאות (סו"א) מזרחייא בכי"ר מרזחייא. **דרב הוה כתובה** בכי"ר דר' חייא כתובה ונמצא שם הזה בירוש' פסחים סוף פ"א. (סו"ד) **הבין** בד"ו אבן. (סו"י) **ר"ג** בד"ו רשב"ג. **לר"ג** בד"ו לרב"ג ואולי צ"ל לרשב"ג. (סוי"ב) **משתכרים והולכים** בד"ו משתכרין והולכין. (סוי"ג) **למקומו** בד"ו למקומן. (סוט"ו) **לר"י** בד"ו לר' יוסי. (סוי"ח) **פליט** בד"ו פלטת. (סו"כ) **לכבוד תורה** בכי"ר לתלמוד תורה. (סוכ"א) **יוסי** בכי"ר יונה. (סוכ"ג) **נחמיה** (בד"ו) נחומיה. (סוכ"ד) **כפיתי'** בד"ו כפתה. **במאי** בד"ו במה. (סוכ"ט) **אי** בד"ו אין. (סו"ל) **ואי** (בד"ו) ואין. (סל"א) **השדה מיד גוי** בד"ו שדה מן הגוי.

עמודי ירושלים תנינא

תני מטמא כהן כו'. נ"ב עי' בבבלי מס' עירובין דף מ"ז ע"ב .

טוב ירושלים

ואפילו ליטור יוצא וערר עליה. נ"ל דצ"ל דילטור ועי' ס"מ :